

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМУ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА ТРУДОВОГО
ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені І. І. МЕЧНИКОВА.

РІК ВИДАННЯ XXXIX

№ 19 (1116)

28 ТРАВНЯ 1973 р.

Ціна 2 коп.

17 ЧЕРВНЯ —
ДЕНЬ ВИБОРІВ
ДО МІСЦЕВИХ
РАД
ДЕПУТАТІВ
ТРУДЯЩИХ

НАЗИВАЄМО КРАЩИХ

Кращих з кращих висуває радянський народ у органи народної влади — місцеві Ради.

У святково прибраному великому актовому залі зібрались студенти, викладачі, співробітники університету на передвборні збори. Найважливішою подією у політичному житті нашої держави є наступні вибори, що відбудуться

17 червня, відзначив у своєму вступному слові секретар парткому університету доцент Л. Х. Калуст'ян. Трудящі нашої країни беруть активну участь в управлінні своєю країною. І депутати, яких на передвборних зборах висуває університет, мають зіграти важливу роль у вирішенні завдань, які поставлені перед країною і ра-

дянським народом XXIV з'їздом КПРС.

Доцент кафедри теорії і методики літератури філологічного факультету Д. С. Чернявська пропонує висунути кандидатом у депутати обласної Ради доцента кафедри російської літератури В. О. Фабіанську. Вона розповідає про трудову й громадську діяльність кандидата.

Д. С. Чернявська відзначає, що кандидата у депутати співробітники університету й студенти знають як сумлінну, доброзичливу, чуйну людину, активного громадського діяча, відмінного лектора і пропагандиста літератури.

Кандидат у депутати В. О. Фабіанська — учасниця одеського підпілля періоду Великої Вітчизняної війни, у неї чималі заслуги перед державою. Вона принципова, обов'язкова. Всі ці якості говорять про те, що В. О. Фабіанська гідна бути представником університету в обласній Раді депутатів трудящих.

Пропозицію про висунення В. О. Фабіанської кандидатом у депутати підтримали студентка V курсу філфаку Л. Чуфістова, зав. кафедрою зарубіжної літератури Б. О. Шайкевич.

Завідуючий кафедрою політекономії доктор економічних наук О. Г. Лобунець пропонує висунути кандидатом у депутати міської Ради секретаря міського комітету КП України Л. П. Макаренку.

Кандидатуру Л. П. Макаренку підтримав у своєму виступі заступник секретаря парткому М. П. Краснянський.

Як чесного, принципового комуніста, який з честю виправдовує довіря, характеризували у своїх виступах завідуючого кафедрою історії КПРС Н. М. Якупова доцент Д. М. Шербаков — завідуючий кафедрою наукового комунізму та А. П. Іванов — доцент кафедри історії КПРС.

Збори одностайно вирішили висунути Героя Радянського Союзу професора Н. М. Якупова кандидатом у депутати міської Ради Одеси.

Всесвітньо відомий олімпієць, студент юридичного факультету М. В. Авілов показав справжній радянський характер на олімпійських іграх у Мехіко й Мюнхені, сказав завідуючий кафедрою фізвиховання Л. В. Маліков. Він пропонує висунути М. Авілова кандидатом у депутати міської Ради. Викладач юридичного факультету І. І. Каракаш закликав присутніх підтримати кандидатуру і розповів про М. Авілова як скромного, чуйного і трудолюбивого студента.

Доцент кафедри української літератури І. Є. Саєнко запропонував висунути кандидатом у депутати міської Ради декана філологічного факультету, голову Одеського відділення Спілки письменників, професора І. М. Дузя. Кандидатуру І. М. Дузя підтримав студент III курсу філфаку В. Гусак.

На зборах виступив студент IV курсу юридичного факультету В. Харитонов. Він пропонує назвати кандидатом у депутати секретаря комсомольського бюро юрфаку, відмінника навчання, який одержує стипендію ім. К. Маркса, П. П. Музиченка. Цю кандидатуру підтримав старший викладач юрфаку В. В. Ніконов.

Професор Г. С. Літвинчук і студент мехмату Ю. Савчук запропонували зборам висунути кандидатом у депутати до Центральної районної Ради доцента Е. О. Стороженко. Заступник начальника учбової частини В. П. Цвєтков та доцент кафедри історії КПРС В. В. Сенюшкін запропонував зборам висунути кандидатом у Центральної районної Ради депутатів трудящих голову районного комітету народного контролю Ю. А. Маценко.

Збори одностайно підтримали пропозиції виступаючих про висунення кандидатів у депутати місцевих Рад.

Фото К. РОГОЖКІНА.

В СОНЯЧНІЙ ДРУЖБІ

Щиро розкритими обіймами, широко любов'ю та сердечною шанною зустрічає орденоносна Одещина, наше героїчне місто видатних письменників, представників багатомовної, але єдиної своїм покликанням і діянням, радянської літератури. Починається велике й світле свято духовного збагачення трудівників міста й села.

Нам доводилось не раз і не два проводити в Одесі та на Одещині свята національних літератур.

Але таке, як сьогодні, велике і розмаїте суцвіття талантів на Одещині збирається вперше. Серед них представники багатьох республік і міст, люди старшого й молодшого віку, широко відомі нашої громадськості письменники й ті, що впевнено виходять на широкі магістралі художньої творчості.

Михайло Луконін і Василь Козаченко, широко відомі, знані й любімі читачами наші земляки Степан Олійник та Лев Славін. Наш білоруський побратим Іван Шамякін та представники грузинської літератури Реваз Маргіані і Отар Челідзе. Представники героїчного Ленінграда Володимир Торопичін та Олег Шестинський. Українець — лауреат Шевченківської премії Микола Нагнибіда і прозаїк з Башкирії Анвар Бікчентаєв. Піснярі Ілля Френкель та Марк Лісянський, один із зачинателів радянської драматургії Ісідор Шток та іскрометний сатирик Борис Ласкін. Узбецький поет Хамід Гулямов і прозаїк із Латвії Ієронім Стулпон, Гафу Кайрбеков — співець казахстанського роздолля і своєрідно царівної краси і пристрасний публіцист Володимир Беляєв. Тонкий знавець художнього слова, перекладач Яків Козловський і автор надзвичайно проблематичного роману «Судьба» Петро Проскурін. Представники молодшого покоління нашої літератури Борис Олійник, Григорій Горін, Людмила Тіпахіна, Микола Сингаївський, критик Григорій Бровман та ряд інших.

Своєрідністю нашого свята радянської літератури є те, що воно зливається із традиційним, вже сьомим святом Пушкінської поезії. Присвячене стоп'ятдесятиріччю перебування великого російського поета в нашому місті, це свято буде останнім сонячним акордом наших урочистостей. У ньому візьмуть участь відомий літературознавець Іраклій Андроніков, білоруський літератор Максим Танк, митець із Вільнюса Е. Матузавічюс, прозаїк Сергій Смірнов, поети Микола Дорізо, Агнія Барто, Кайсин Кулієв, Ростислав Братунь, Михайло Горбачов, Адам Шогінцуков, Тимофій Бембеєв, Олег Дмитрієв, Яков Смоленський. Нашими гостями будуть польський, болгарський, кубинський та венесуельський поети.

Свято радянської літератури. Воно приурочене третьому, вирішальному рокові дев'ятої п'ятирічки. В ньому торжество ленінської національної політики, єднання братніх народів, ідейна сила і художня краса нашого мистецтва. В цих ознаках великий зміст і неперехідне значення нашого свята.

! ДУЗЬ,
професор, голова Одеського відділення
спілки письменників України.

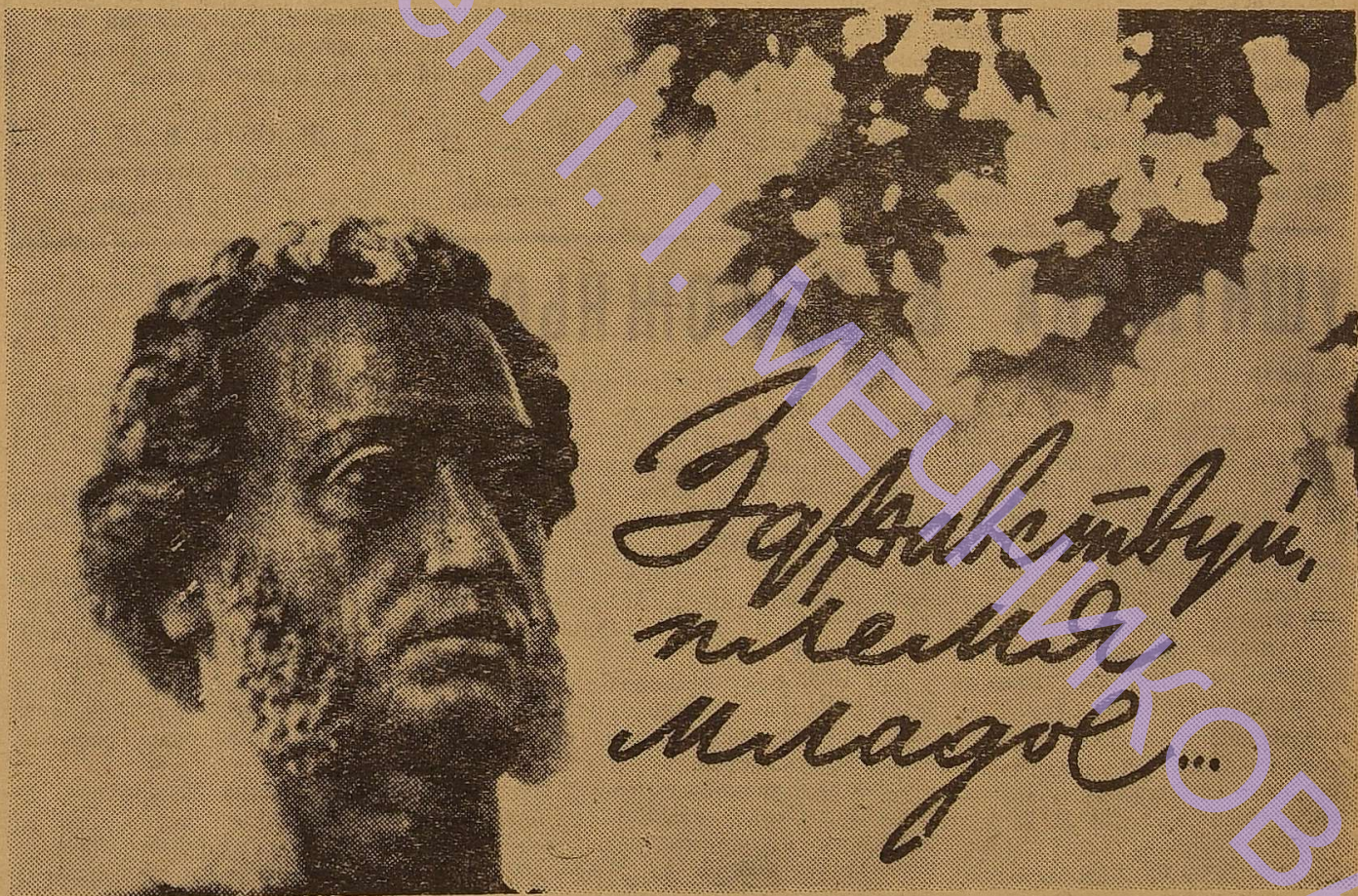

Фото О. ЛЕВИТА.

ДО 70-РІЧЧЯ ІІ З'ІЗДУ РСДРП

30 липня минає 70 років з дня відкриття ІІ з'їзду РСДРП — з'їзду, що став заключним етапом процесу об'єднання революційних марксистських організацій в Росії і створення на основі ленінських принципів пролетарської партії нового типу, партії більшовиків. «Більшовизм існує, як течія політичної думки і як політична партія, з 1903 року» (В. І. Ленін).

Цій знаменній даті було присвячено чергове заняття університет-

ської школи молодого комуніста. З лекцією «Боротьба В. І. Леніна за створення партії нового типу» виступив доцент кафедри історії КПРС Я. М. Штернштейн.

Слухачі школи дізналися, в яких важких умовах боротьби з опортуністами створювалась партія російського пролетаріату, що очолила його на боротьбу з самодержавством, як була прийнята перша Програма і Статут партії, про значення ІІ з'їзду РСДРП у

розвитку міжнародного комуністичного руху, про оцінку з'їзду, що дана в Постанові ЦК КПРС «Про 70-річчя ІІ з'їзду РСДРП».

«Розум, честь і совість нашої епохи» — ці ленінські слова про партію комуністів стали заключним акордом заняття.

Б. ПЕРЕЖНЯК,
слухач ШМЖ,
студент юрфаку.

И ДОЛГО БУДУ ТЕМ ЛЮБЕЗЕН

Я НАРОДУ,

ЧТО ЧУВСТВА ДОБРЫЕ

Я ЛИРОЙ ПРОБУЖДАЛ,

ЧТО В МОИ ЖЕСТОКИЙ ВЕК

ВОССЛАВИЛ Я СВОБОДУ

И МИЛОСТЬ К ПАДШИМ

ПРИЗЫВАЛ.

ПУШКИНУ — ГРОМАДЯНИ ОДЕСИ

Ранок 16 квітня 1889 року був надзвичайно гарним і поживним навіть для завжди заповнених вулиць Одеси. Святково одягнені люди групами і поодинці прямували до центру міста — Приморського бульвару. На площі перед Міською думою було особливо людно, але сюди пропускали тільки делегації і по запрошеннях. В центрі площі височило монументальне спорудження, прикрите завесою. Рівно о 12 годині, одночасно з пострілом із гармати, з спорудження упало покривало, і тисячі присутніх побачили пам'ятник О. С. Пушкіну.

Цієї хвилини чекали давно. Не було в місті людини, яка була б байдужою до події...

Ідея спорудження пам'ятника Пушкіну в Одесі виникла в 1880 році, коли був відкритий перший пам'ятник поетові в Москві. Натхненні цим прикладом, одесити вирішили поставити пам'ятник поетові в своєму місті, прославленому Пушкіним у віршах. Як і московський, одеський пам'ятник вирішили будувати на кошті, зібрані серед жителів Одеси по підписних листках. Документи ці зараз зберігаються в Обласному архіві, і вони є доказом того, що ідея спорудження пам'ятника розділила одеситів на два табори — прогресивний і реакційний. Всі ті, кому було дороге ім'я співця Свободи, із запалом відгукнулись на заклик. А ті, хто і після смерті Пушкіна не міг забути вірші про «царевбивчий кинджал», обурювались і вимагали втручання поліції.

Комітет по збору коштів на спорудження пам'ятника розгорнув широку діяльність. Ті, хто збирав гроші, побували і в розкішних особняках на Приморському бульварі, і в халупах отрадовських і фонганських рибалок.

В 1882 році був оголошений конкурс на кращий проект пам'ятника і встановлена значна премія його переможцю. На конкурс надійшло п'ять проектів, найкращим із яких був визнаний проект пам'ятника-фонтана, запропонований архітектором Х. Васильєвим.

За першним задумом це повинно було бути величезне спорудження із бронзи, граніту, води й електрики.

Довго шукали автора для виконання скульптурного портрета Пушкіна. І зупинились на кандидатурі відомого скульптора Жозефіни Антонівни Полонської, яка проживала деякий час в Одесі.

Відкриття пам'ятника готували до 50-річчя з дня смерті Пушкіна, і в 1887 році бюст був готовий. На виставці Академії Мистецтв 1887 року він був удостоєний срібної медалі за близьку портретну схожість і майстерність втілення.

На жаль, роботи по спорудженню пам'ятника затягнулись, бо виникло ряд непередбачених утруднень. Важко було умовити власті відвести під спорудження ділянку на бульварі, а коли приступили до закладання фундаменту, виявилось, що місце вибрано невдало — ґрунт слабкий, близькість відкритого моря і часті паводи загрожували швидко зруйнувати. Багато коштів було затрачено на закріплення майданчика під будівництво. Грошей не вистачало, доводилось проводити додаткові збори. Будівництво йшло повільно. Допомогало те, що ідея спорудження пам'ятника зустрічала співчуття широких верств народу. Та коли виянилось, що комітет по будівництву не може розрахуватись за граніт, робітники Гніванського гранітного кар'єру на Вінничині передали для будівництва пам'ятника великі моноліти без коштів, і навіть перевезли їх в Одесу за свій рахунок. Відмовлялись від плати каменярі, вантажники, підрядники, які працювали на спорудженні пам'ятника. Це допомогло зберегти кошти для того, щоб відлити всі необхідні бронзові деталі пам'ятника в кращих петербурзьких майстернях по ескізах скульптора Реутова.

Все це затримало роботу, і пам'ятник був відкритий у 1889 році, до 90-річчя з дня народження Пушкіна. Він став найкрасшою прикрасою міста.

Багато десятир'ччя пронеслось над бронзовою головою поета. Він був свідком багатьох подій. Роки залишили на ньому свої сліди. Зараз, коли Одеса готується урочисто відзначити 150-річчя приїзду Пушкіна в наше місто, розпочалися роботи по реставрації пам'ятника. Ми сподіваємось, що реставратори, яким доручена така відповідальна справа, поставлять до неї зі всією увагою, і до ювілею ми побачимо відновлений пам'ятник поету, ім'я якого складає одну із славних сторінок в культурній історії нашого міста.

Н. ОСТРОВСЬКА,

зав. літературно-

меморіальним музеєм О. С. Пушкіна.

ПУШКІНІАНА В ХУДОЖНЬОМУ МУЗЕІ

Особистість О. С. Пушкіна, його коротке, але прекрасне життя, повне драматичних подій, боротьби й натхненної праці, його неперевершена літературна творчість завжди захоплювали художників, служили й продовжують служити невичерпним джерелом натхнення.

Виставка «Пушкініана Одеського художнього музею» відкрилася до пушкінських днів. На виставці представлені твори, створені майже півтора століття тому.

До шедеврів російської графіки відноситься одне з небагатьох прижиттєвих зображень поета — чудова гравюра на міді М. І. Угліна «О. С. Пушкін» (1827) з відомого портрета О. Кіпренського. Гравер, який добре знав Пушкіна, не канонізував живописний оригінал, він виправляв і доповнював його, користуючись враженнями живої натури.

До оригіналу Кіпренського близький відомий офорт В. Мате «О. С. Пушкін» (1899), що став широко відомим і відтворював центральну частину портрета.

Зображення Пушкіна, виконане І. Айвазовським, не є портретом в загальноприйнятому розумінні. Образ поета в художника нерозривно зв'язаний з природою півдня, з Чорним морем.

Особливо проникливістю, психологічною виразністю відзначається образ молодого натхненного Пушкіна, який милується місячною ніччю біля моря в картині «Пушкін в Криму біля Гурзуфських скель» (1880). Прощання поета з Одесою, з морем присвячений пізніший твір І. Айвазовського «Пушкін на березі Чорного моря» (1897).

До 1896 року відноситься акварель І. Рєпіна — один із варіантів його роботи над третьою сценою «Кам'яного гостя».

Билинна казковість твору Пушкіна, дух Русі, князь Олег та його дружина оживають у майстерно виконаній роботі І. М'ясоєдова «Пісня про вішого Олега».

За глибиною проникнення в задум автора, вміння правдиво й яскраво розкрити дух епохи та стиль твору, досконалістю техніки художньої завершеності кожного аркушу, за тонкістю передавання настрою та почуттів героїв ілюстрації О. Бенуа до «Пікової дами» (1910) — одне з найбільших досягнень в історії ілюстрування Пушкіна російськими художниками.

Заворожує ескіз до «Руслана і Людмили» (1907) К. Коровіна, що відовічується театральністю, казковим суцвіттям.

Активне радісне світовідчуття

поета зумів передати в гравюрі на дереві «Пушкін у Болдіно» (1936) видатний радянський графік М. Піскарьов.

Ілюстрації до «Євгенія Онегіна» представлені роботами Ф. Константінова.

Надовго залишаються в пам'яті аркуші «Онегін на балу», «Тетяна в саду», «Дуель». Винятковий інтерес являють собою ілюстрації до «Мандрівки Онегіна», «Отож я жив тоді в Одесі», які зазвичай рідко привертають увагу художників.

Поетичний образ Петербурга та його околиць постає перед нами в «Пушкінському альбомі» (1948—1950) Л. Хіжинського. Художник знаходить в пейзажах вираження тих почуттів та думок, які надихали поета, породили в його душі прекрасні вірші — це «Мідний вершник», «Літній сад», «Царськосільський ліцей».

Свято бережуть пам'ять про великого поета в Одесі. Тут він жив, ходив нашими вулицями, багато писав. Про безсмертя Пушкіна, про живу дійову силу його поезії — картина одного з найстаріших одеських живописців В. Синицького «Здрастуй, плем'я молоде» (1949).

О. ТЮРЮМІН,
старший науковий співробітник Одеського художнього музею.

День філфаку, який вже став традиційним, розпочався. В цьому році його присвячено Олександрові Сергійовичу Пушкіну, 150-річчя з дня народження якого святкуватиме все прогресивне людство.

Подвір'я поступово наповнюється. Десята година ранку. Декан факультету доктор філологічних наук І. М. Дузь вітає студентів зі святом. Філологів прийшли привітати одеські поети І. Рядченко, І. Гордон, В. Гоцуленко.

Прошай, свободная стихия! В последний раз передо мной Ты катишь волны голубые... — під двома старезними каштанами лунають рядки з безсмертних творів. Вірші Пушкіна та про Пушкіна читають студентки першого курсу Ірина Цюпа і Галина Козаченко.

Епіцентр свята переміщується у 24-у аудиторію, яка прикрашена чудесними картинами, присвяченими Пушкіну. Це виставка робіт випускників Одеського художнього училища імені Грекова. З великим інтересом студенти та викладачі факультету знайомляться з творчістю молодих художників. Свято триває. Професори І. М. Дузь, М. О. Левченко, А. В. Недзвідський, директор Пушкінського музею в Одесі Н. К. Островська прочитали цікаві лекції про одеський період життя та творчості великого поета. Бурхливими оплесками переповненої аудиторії нагороджуються артисти російського драматичного театру ім. Іванаова В. Стороженко та І. Шелюгін, які показа-

ли декілька уривків із спектаклю Ю. Дінова «Лише тринадцять місяців». Для студентів першого курсу були прочитані викладачами кафедри російської літератури пушкінські лекції.

Потім — пушкінська вікторина. Участь в ній беруть всі студенти, присутні в 24-й аудиторії. Питання різноманітні й цікаві. — Хто був автором пам'ятника Пушкіну в Одесі? — Які будинки збереглися в Одесі з пушкінських часів? — В яких художніх творах відображено одеський період творчості поета?

Іде цікава боротьба за звання кращого пушкініста факультету. Поступово з загальної маси учасників вікторини виділяються Валентина Осадча (IV курс) та Галина Іванченко (IV курс) та Галина Ткаченко (I курс). Їх відповіді найбільш точні, об'ємні, змістовні. А потім — святковий похід до пам'ятника Пушкіну на Приморському бульварі. Ось мальовничого колону зупиняється біля монумента. Честь покласти квіти на гранітний п'єдестал надано наймолодшим в філологічній сім'ї — першокурсникам. Лягають на сирій граніт багряні й білі квіти.

Я пам'ятник воздвиг себе нерукотворный, К нему не зарастет народная тропа... — лунають рядки над Приморським бульваром.

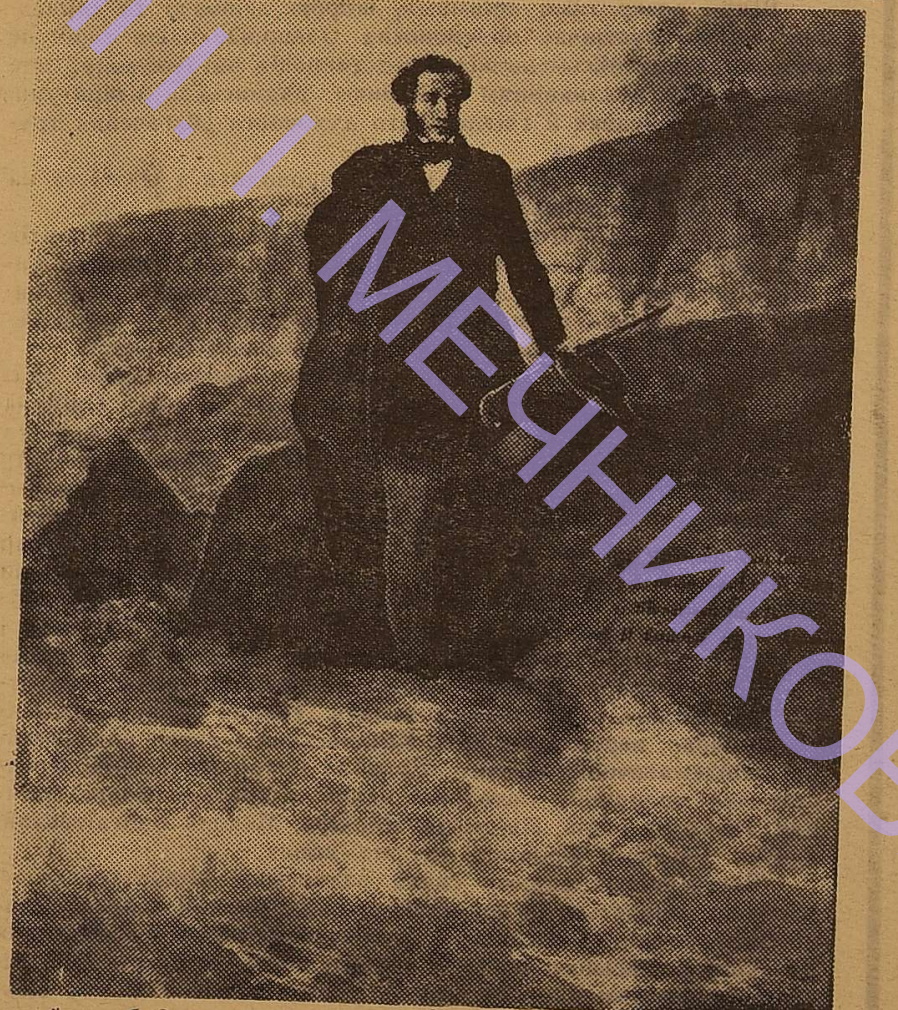
В. КОЗЮРА.

СТУДЕНТИ — ПОЕТОВІ

Здавна пишуться одесити тим, що в їхньому місті жив великий російський поет О. С. Пушкін. Не забувають про це й викладачі та студенти філологічного факультету нашого університету. Доброю традицією стало на факультеті вивчати творчість О. С. Пушкіна. Глибокий інтерес до творчості великого письменника й поета виявляється в тому, що студенти обирають його твори для детального наукового дослідження в курсових, а потім — у дипломних роботах.

Не забувають вивчати мову О. С. Пушкіна факультетські лінгвісти. Цілком природно, що викладачі і студенти нашого університету особливо приваблюють теми, пов'язані з одеським періодом життя О. С. Пушкіна. Мабуть, ця тема є найбільш перепетивною для нас. Будемо сподіватися, що в 1973 ювілейному році активізує свою роботу гурток «Пушкін в Одесі» і студенти зроблять нові, цікаві спостереження над одеським періодом в житті поета.

Поки ж треба відзначити хороші наукові роботи, які складають своєрідну студентську пушкініану, початкуючих науковців Т. Островської (V курс рос. відділення), Л. Ковтуненко (випускниця 1972 р.), В. Фельдман (студент III курсу рос. відділення, вечірнє навчання), В. Бондаренко, Л. Горлачової, Н. Давидової, І. Косенкової, Н. Михайленко (студенти II курсу рос. відділення).

Прошай, свободная стихия!
В последний раз передо мной
Ты катишь волны голубые
И блещешь гордою красой.
Как друга ропот заунывный,
Как зов его в прощальный час,
Твой грустный шум,
Твой шум призывный
Услышал я в последний раз...

Моей души предел желанный!
Как часто по брегам твоим
Бродил я тихий и туманный,
Заветным умислом тощим!
Как я любил твои отзывы,
Глухие звуки, бездны глас,
И тишину в вечерний час,
И своенравные порывы!..

І. АЙВАЗОВСЬКИЙ. Пушкін на березі Чорного моря.

ПУШКІН І БІБЛІОТЕКА ВОРОНЦОВА

Книги відіграли велику роль у житті О. С. Пушкіна. Любов до книги й читання не згасла на протязі всіх років його життя.

Жуковський в листі про останні дні Пушкіна наводить таку деталь: лежачи важко поранений (після дуелі) в своєму кабінеті й знаючи від лікаря Штольца про свій важкий стан, Пушкін підняв очі на свою бібліотеку і сказав: «Прощайте, друзі».

Уже перші біографи Пушкіна відзначили, що в південному застланні поет багато й завзято займався самоосвітою. І в Кишиневі, де він, за його власними словами, прагнув «стати з віком нарівні», і в Одесі.

Час перебування Пушкіна в Одесі пов'язують з його бібліофільським захопленням і початком створення його великої особистої бібліотеки.

Які книги купив Пушкін в Одесі, сказати зараз важко, але з листів до В'яземського видно, що Пушкін відчував нестачу нових російських книг і журналів. Перший книжковий магазин Рубо, що існував тоді в Одесі, торгував тільки французькими книжками, але відомо, що в Одесі поет багато читав. Де він брав книги?

В цей період в Одесі не було громадської бібліотеки (міська бібліотека відкрилась тільки в 1830 році), але були солідні особисті бібліотеки у Бларамберга, Струди, Сабанеєва й багата бібліотека у М. Воронцова — генерал-губернатора краю і начальника Пушкі-

на по службі. Бібліотека Воронцова зберігається в науковій бібліотеці нашого університету. Вона збиралась трьома поколіннями Воронцових.

До часу перебування Пушкіна в Одесі бібліотека з маєтку Лизавети Ксаверівни Воронцової була перевезена і розміщена в домі Воронцових у Одесі.

Із листа Пушкіна в Кишинів стає відомо, що він познайомився з цим зібранням. Винятково повно були представлені в бібліотеці сучасні Пушкінові англійська й французька літератури. Але особливо важливою частиною бібліотеки для Пушкіна було унікальне зібрання рукописів. В бібліотеці Воронцових Пушкін познайомився і, за словами Герцена, переписав для себе двохтомні мемуари Катерини II, вперше видані тільки через багато років Герценом. Тут же Пушкін, мабуть, познайомився із примітками Катерини II до книги Радіщева. Той факт, що Пушкін, перебуваючи в Одесі, користувався бібліотекою Воронцових, не викликає сумніву. Залишається не вирішеним питання, як він одержав туди доступ. Тут можливі декілька шляхів. Перший шлях через Лизавету Ксаверівну Воронцову. За словами Баргенева, вона до кінця свого життя зберегла про Пушкіна теплі спогади і щодня читала його твори. Очевидно, ряд прижиттєвих і посмертних видань Пушкіна в бібліотеці Воронцових були придбані за її вказів-

ками. Пушкін бував у Воронцової вдома.

Другий шлях, яким Пушкін міг одержати доступ в бібліотеку, це виконання доручень Воронцова по приведенню у порядок й опису його бібліотеки.

Є деякі дані, що він звертався з такою пропозицією до Пушкіна. І, нарешті, третій шлях. За ствердженням чудового знавця Одеського періоду життя й творчості поета Зої Антонівни Бабайцевої, Пушкін числився колезьким секретарем канцелярії Воронцова, а працював архіваріусом у рукописному відділі бібліотеки Воронцова.

Питання про те, що читав Пушкін, перебуваючи в Одесі, не проста цікавість, бо «репертуар» книг, які читалися письменником, впливав на формування його поглядів і, значить, на його творчість.

Рукописний фонд Воронцовської бібліотеки потрапив у Ленінград, а книжкове зібрання, яке налічувало 130.000 одиниць збереження, в числі яких книги, які побували в руках Пушкіна, по праву вважається перлиною бібліотеки університету.

Це книжкове «золото» може для допитливих і турботливих людей відкрити нові грані життя й творчості Пушкіна. Історія бібліотеки Воронцових і її склад можуть стати цікавим матеріалом історії культури цілої епохи і для ряду країн.

В. ФЕЛЬДМАН,
головний бібліограф
наукової бібліотеки.

ПРИЖИТТЄВІ ВИДАННЯ ТВОРІВ ПОЕТА

Видання творів за життя Пушкіна — бібліографічна рідкість, і наша бібліотека може пишатися, що в її фондах зберігається близько 20 книг Пушкіна, виданих в 1822—1834 рр.

Якщо уявити собі, що Пушкін сам підбирав вірші для своїх збірок, вибираючи шрифти, ілюстрації, визначав розміщення віршів, то ми можемо сприймати ці видання як автограф Пушкіна, як музейну цінність. Багато з цих видань мають свою історію, часто досить складну в зв'язку з труднощами проходження цензури для опального поета.

Першу збірку своїх віршів Пушкін почав складати ще в лицей. До квітня 1820 року рукопис її був готовий до надрукування, але знайти видавця для молодого поета було не так легко. Заслання на південь зовсім позбавило його цієї можливості. Залишалась надія на те, що рукопис видасть приятель Пушкіна Микита Всеволожський. Але його чекала невдача. Якийсь вдалий момент М. Всеволожським було упущено, і потім видання збірки поета, який перебував у засланні, було справою нелегкою.

В 1824 році, перебуваючи в Одесі та в Михайлівському, Пушкін робить спробу повернути свій рукопис. Поет переробив і доповнив збірку новими віршами і 15 березня з Михайлівського надсилає її братові Льву та своєму доброму знайомому П. Плетньову, який в той час служив учителем словесності, а пізніше став професором

і ректором Петербурзького університету.

В листі до них (брата й Плетньова) Пушкін багато пише про видання книги, про її друккарський вигляд.

Книжка вийшла з друку 30 грудня 1825 року тиражем 1200 екземплярів, в дні розгрому декабристів. Можливо, з цієї причини тираж її був миттю розкуплений.

Ставши рідкістю ще за життя автора, вона на пізнішому книжковому ринку прирівнювалась до розряду бібліографічних рідкостей, що високо цінилися.

До нашої бібліотеки вона потрапила разом з фондом Шільдера в 1902 році.

Роман у віршах «Евгеній Онегин» був задуманий Пушкіним як сатиричний твір, і надії на його видання у Пушкіна не було. Перші глави писались досить швидко, але вся робота над романом зайняла майже 8 років. Першу главу Пушкін почав писати в Кишиневі 150 років тому (9 травня 1823 р.) і закінчив в Одесі наприкінці жовтня цього ж року.

Видавничі справи Пушкін доручив П. Плетньову. Однак і сам поет багато піклувався про видання, рекомендував ілюстрації, квапив видавця: потрібні і слава, і гроші.

Книжка проходить цензуру (в міністерстві народної освіти відбувся зміни) і 15 лютого 1825 року з'являється в продажу тираж у два «заводи» — значний для того часу — 2400 екземплярів. Коло ж читачів було вузьким. І кни-

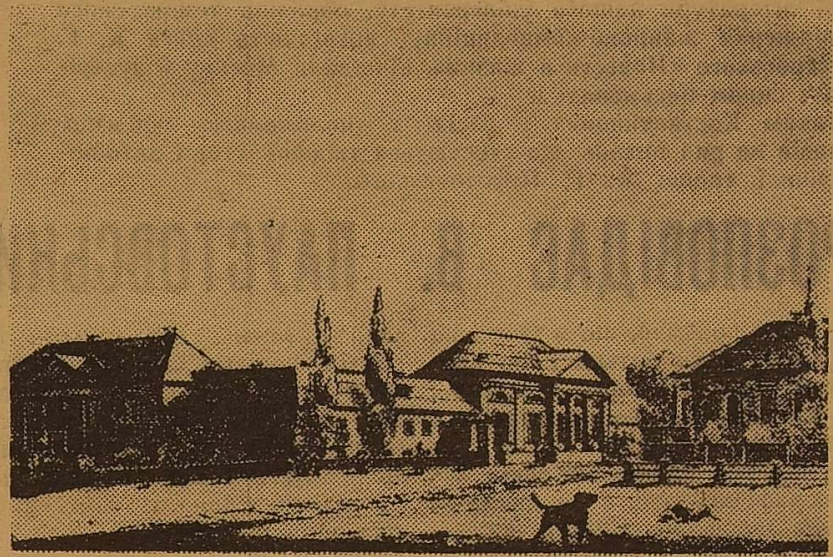
га не розійшлася, на що не сподівався поет. Реалізація її пішла успішно тільки з виходом наступних розділів.

В «Русском инвалиде» 15 травня 1827 року з'явилося повідомлення: вийшла з друку нова, чурова річ О. Пушкіна — поема «Цыганы», написана в 1824 році, і продається в книжковому магазині А. С. Смирдіна вартістю 6 карбованців. Поема, більша частина якої була написана в Одесі, була відома ще задовго до її появи окремим виданням. Її захоплено зустріли Жуковський, В'яземський, Рилев, Бестужев.

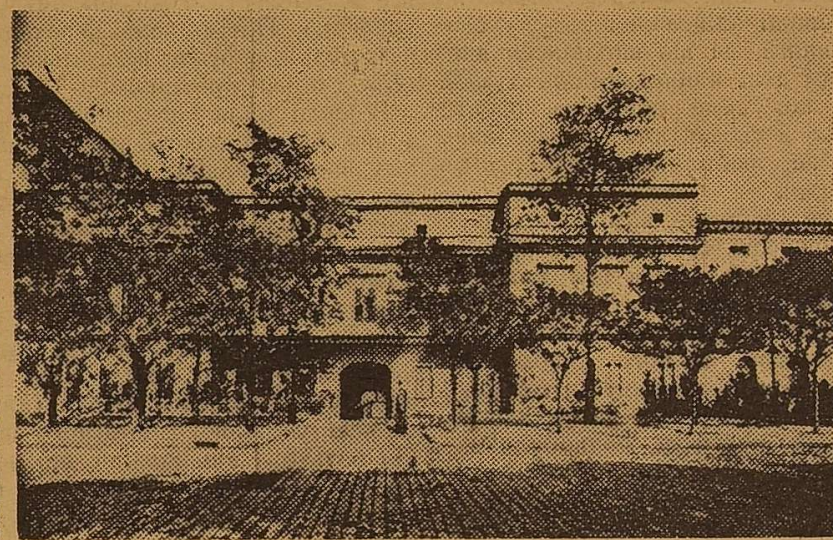
Популярність поеми ще до її видання, дуже висока ціна, відсутність імені автора на титульному аркуші не сприяли її розпродажу. Вже будучи видана, книга привернула увагу Бенкендорфа вніжеткою на заголовному аркуші поеми: розбиті ланцюги, кинджал, змія і перевернута чаша, що були зображені, викликали підозру в Бенкендорфа в зловмисності Пушкіна.

Перше видання «Цыган» до нашої бібліотеки надійшло в 1896 р. разом з фондом Строганова. В цьому ж фонді зберігається тринадцять томне видання віршів 1829—1832 рр., «Кавказский пленник» (1822 р.), «Братія-разбойники» (1827 р.), «Борис Годунов» (1831 рік), «История Пугачевского бунта» в двох томах (1834 р.), «Евгеній Онегин» гл. 7 (1830 р.), гл. 8 (1832 р.) — зберігаються у фонді Воронцова.

Є. ЗЕНЬКОВА.

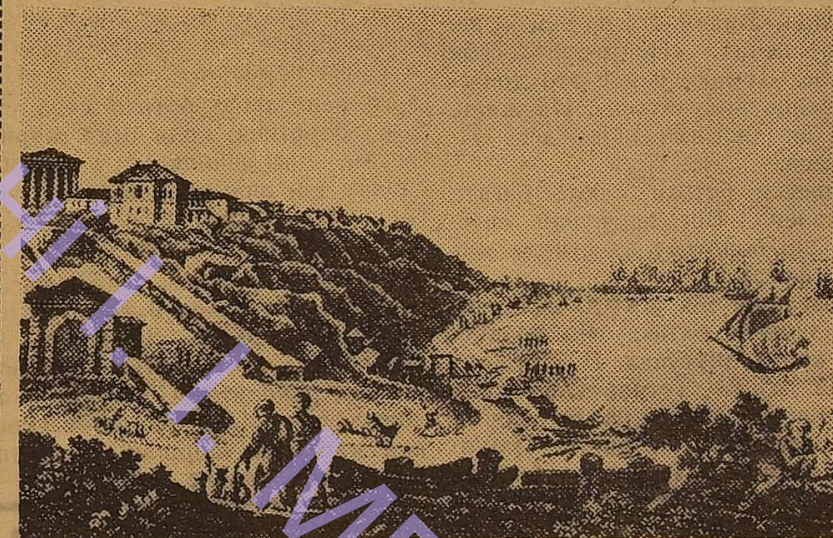
Я Ж И Л

Там долго ясны небеса,
Там хлопотливо торг обильный
Свои подьемлет паруса;
Там все Европой дышит, веет,
Все блещет югом и пестреет
Разнообразностью живой.

Язык Италии златой
Звучит по улице веселой,
Где ходит гордый славянин,
Француз, испанец, армянин,
И грек, и молдаван тяжельный,
И сын египетской земли...

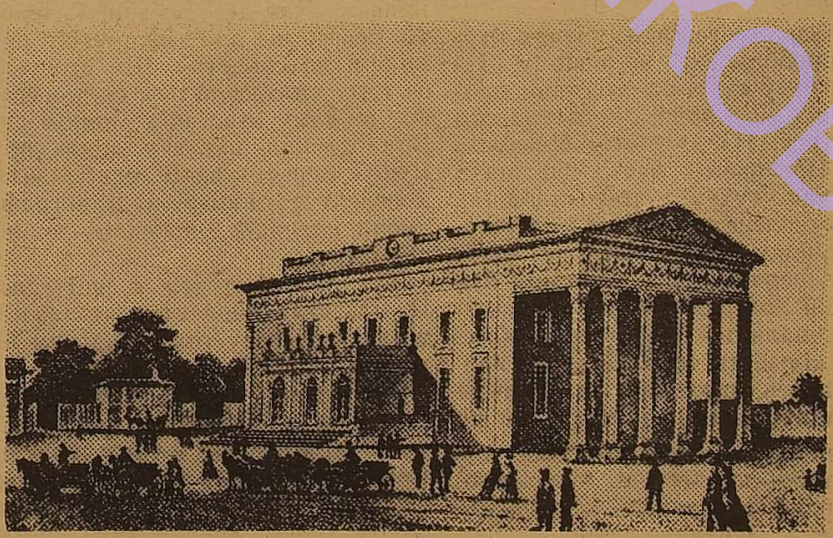
Т О Г Д А

В О Д Е С С Е...

Бывало, пушка зоревая
Лишь только грянет с корабля,
Уж к морю отправляюсь я.
Потом за трубкой раскаленной,

Волной соленой оживленный,
Как мусульман в своем раю,
С восточной гущей кофе пью.

Но уж темнеет вечер синий,
Пора нам в оперу скорей:
Там упоительный Россини,
Европы баловень — Орфей.

Фоторепродукції В. ШИШИНА.

В нашій країні немає такої оселі, яку б обминула війна. Обпалила вона своїм вогнем і будиночок Пушкіна в Одесі. Ще ріднішим, ще ближчим для кожного став відтоді великий поет: адже нас з'єднало спільне лихо. Попіл з священного місця стукав у серце радянських бійців, закликаючи відомстити за рани Вітчизни, за зруйнований фашистською бомбою дім на Пушкінській.

І співець вольності святої знов учив нас гордому терпінню, надихав на високий політ дум. Він разом з усім народом прагнув Перемоги й прийшов до неї...

ДИПЛОМ—ПУТІВКА У ЖИТТЯ

Нещодавно Світлана Лисенко, дипломниця кафедри російської літератури нашого університету, обравши тему свого дослідження жанрово-композиційну своєрідність книги К. Г. Паустовського «Повість о жизни», відвідала Москву й зустрілася з сином письменника.

Вадим Костянтинович у бесіді з дипломницею люб'язно відповів на ряд питань, що стосуються творчої історії автобіографічної епопеї К. Г. Паустовського.

РОЗПОВІДАЄ В. ПАУСТОВСЬКИЙ

— Мені приємно, що в Одесі не забувають мого батька і що вивчають його «Повість о жизни», яка ще недостатньо висвітлена в критичних роботах.

Думка про написання такої автобіографічної книги виникла в батька давно. Як відомо, він накопичував свої спогади на протяжці цілого життя.

В 1946 році він опублікував першу частину спогадів — «Далекие годы». Спочатку він не збирався більше писати про власне життя, та, мабуть, «томительная» влада воспоминаний продовжувала непокоїти його. Він написав ще п'ять книг. Смерть встала на перешкоді здійснення задуми сьомої книги, де він сподівався висловити свої найпотаємніші думки. Про що саме збирався писати батько в сьомій книзі, я не знаю. Він не любив ділитися своїми планами.

Але іноді він нам багато розповідав про своє життя, про цікавих людей. Потім цей матеріал ставав розділом його повісті або новелою. Батько розповідав дуже захоплююче. В його усному викладі — з особливою інтонацією, виразом очей — все виглядало цікавішим, ніж тоді, коли було написано.

Про композицію «Повести о жизни», мені здається, він особливо не дбав, йому хотілося писати зовсім вільно. Батько довго виношував матеріал, а потім відразу ж його записував. Він любив працювати над якимось твором, а не над кількома водночас.

Я тепер саме розбираю архів батька ранніх років, але варіантів початку «Повести о жизни» поки що не зустрічав. Втім, мені потрапляла до рук листівка, яку прислав батькові Бунін. В повісті він згадує, що там була лише одна фраза: «Вы живете напегтем со стороны». Виявляється, там є ще й доповнення: «Попробуйте себя в прозе. Думаю, у вас это должно хорошо получиться». На жаль, зараз ця листівка знову десь загубилася.

Чернетки батька мають багато виправлень. Він шліфував свою мову, вів боротьбу за стислу, виразну фразу.

В останній рік життя, коли сили залишили батька, він розділив з 7-ї книги диктував. В «Литературной газете» Тетяна Олексіївна Паустовська опублікувала розділи з незавершеної 7-ї книги. Пам'ятаєте, там є «Последняя глава»,

вона датована 1946 роком. Цей розділ повісті мав завершувати першу частину «Далекие годы», але не був опублікований. Датування викликає у мене сумніви. Мені здається, що її було написано пізніше. Занадто вона сумна, схожа на підсумок, на прощання. Такий настрій, по-моєму, не міг бути тоді у батька. Але це лише припущення.

Щодо жанру «Повести о жизни». Важко сказати, який це жанр. Великий твір позначається сумішшю жанрів. Згадайте «Мой Дагестан» Гамзатова. Який жанр? Бачите, важко визначити. Та все ж «Повість о жизни» автобіографічна. Потім вона переходить в мемуари, спогади не стільки про себе, скільки про інших.

В книзі мало вигаданого. Дуже точно батько описує людей, яких він знав. Щоправда, в образах жінок є доля вигадки. Він брав у людини лише найкраще, характерне, цікаве, а потім зовсім виводив цю людину з повісті, не продовжуючи далі її долю.

Бойова діяльність поета, письменника — його книги. В житті, наприклад, Багрицький був тяжко хворою людиною. Таким його знав мій батько, і він вважав, що подвигом Багрицького було те, що поет до останніх днів життя не випускав пера з рук.

Шлях у революцію був у мого батька складним. В книзі добре відображено, як замряний хлопчик-гімназист не розумів подій, що відбувалися. Авжеж, батько міг написати по-іншому, що він відразу зрозумів і сприйняв революцію. Та Костянтин Георгійович вирішив написати правду. Навіщо прикрашати життя? Адже це не секрет, що не всі відразу ж сприйняли і зрозуміли революцію. Дехто опинився в еміграції. Батько ж твердо стояв на своїй землі. Він вирішив іти однією дорогою зі своїм народом.

За революцію батько став свідомо боротися, коли став журналістом, письменником. У велику справу він вніс свій доробок своїми книгами. Про це й розповідається в «Повести о жизни».

Я зараз працюю над книгою спогадів про свого батька. Разом з критиком Л. А. Левицьким ми розбираємо архів батька, працюємо над рукописами, готуємо нову книгу про К. Г. Паустовського, яка має бути ширшою, повнішою ніж та, що видана в 1963 році.

ПОБРАТИМИ

Ще хвилину сорок до поїзду, а на вокзал уже прийшли хористи, солісти танцювального ансамблю, співаки. В руках у них тюльпани, гіацинти бузок... Запашні букети весни приготували для друзів з Вільнюса одесити.

Вчора тільки закінчилася їхня подорож до Вільнюса, а сьогодні вже знову зустрічі. Студентський ансамбль пісні й танцю Вільнюського університету гостюватиме в місті-герої!

Ось і поїзд. Одесити вітають прибулих українською народною піснею, точно так само, як і вільнюсці співали для нас на своєму вокзалі литовську народну. Квіти, обійми, дружні рукоштовкування...

А ввечері після урочистої частини й обміну подарунками починається концерт.

Ми вже знаємо історію цього чудового колективу. Важка осінь воєнного сорок четвертого. До зруйнованого Вільнюського університету збираються перші студенти. Не вистає палива, світла, стільців і столів. Але й в холодних аудиторіях лунає дзвінка пісня. Студенти медичного факультету організували першу в республіці танцювальну групу, ніхто навіть і гадки не мав, що з цього вийде.

Справжнього ансамблю тоді ще, ясно, не було — була тільки невеличка група танцюристів і сільська капела. Незабаром з'явилися й співаки. Их стало дедалі більше й більше, виріс великий хор. Сільську капелу змінив оркестр народних інструментів — скудучай, бірбінес, лумзядяй, канклес.

І дуже швидко ансамбль ентузіастів одержав визнання на республіканській, всесоюзній і міжнародній сцені. «Не уявляю, що мій «Бухенвальдський набат» можна виконати краще», — сказав їм композитор Ваню Мураделі. Вони виступали в країнах народної демократії, а також відвідали Францію, Італію, Турцію, Грецію.

Учасники ансамблю не лише готують програму. На лекціях кафедри естетики вони знайомляться з класичним танцем, сольфеджіо, основами інструментальної музики, набувають навичок на практичних заняттях.

Часто, закінчивши університет і поїхавши за призначенням, колишні учасники ансамблю, тепер вчителі, інженери, юристи, лікарі, самі організують художні колективи. А ті, хто залишаються в столиці, відвідують як і раніше репетиції, беруть участь у концертах.

Чудовий був концерт в актовому залі нашого університету. Ніхто не залишився байдужим до цього яскравого, молодого, життєрадісного видовища.

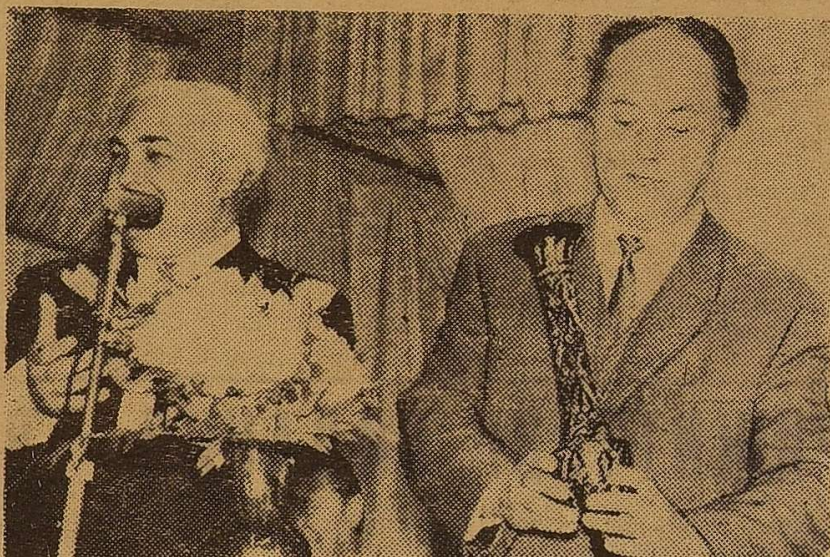
З сільських вечорниць крокують на сцену ці пісні й танці. І тут іскрається, виблискують новими гранями. Це чудово, що студентський народний ансамбль став у республіці еталоном високого мистецтва, справжньої культури, доброго смаку.

К. ЧЕЧКІНА.

Литовський народний танок.

ДРУЗІ —

Обмін подарунками.

В ОДЕСІ

Народні інструменти.

Фото автора.

АТЕСТАЦІЯ

Історія атестацій на істафаці можна розпочати з того, як відреагували студенти на її введення. Більшість студентів були по-різному настроєні, гадаючи, що це зайве навантаження в їх напруженому дні. Але поступово одні примирилися з нею, а інші зробили корисні висновки.

Перша атестація на різних курсах проводилася по-різному. На четвертому курсі всі атестації проводились письмово, крім одного спецкурсу. На другому — більшість усно. При цьому часто викладач викликав студента, той відповідав на поставлене запитання і одержував оцінку. Невдачою, на нашу думку, перших двох атестацій був різнобітний програми. Одні викладачі виконали всі теми, інші — обмежену кількість тем. Часто не враховувалось, проходять такі теми на семінарських заняттях чи ні.

У зв'язку з тим, що часу для підготовки до атестації було мало, на першій траплялись незадовільні оцінки. Звичайно, якби студенти працювали систематично протягом семестру, щоденно, то цього б не трапилось.

Часто атестації проводились по дві, по три в один день. І, звичайно, багатьом важко було переключитись з одного предмета на інший.

Студенти стомлювались, нервували, а це негативно відбивалось на їх відповідях.

Ця короткотерміновість проведення атестацій, очевидно, є її недоліком, бо деякі студенти звикли все брати штурмом і атестація не привчає їх до сумлінної праці. Це всього ще два тижні семіст, розкидані по семестру. Що стосується того, хто навчається систематично, то йому атестація допомагає. Вона дисциплінує хід занять, примушує перечитувати лекції, чітко конспектувати потрібні монографії, твори класиків марксизму-ленінізму і т. д.

Тут, звичайно, теж є свої «але». Навіть старанний студент завжди віддає перевагу тому, над чим йому слід більше попрацювати.

Позитивний бік проведення атестації на історичному факультеті полягає, по-перше, в тому, що атестації примушують відвідувати лекції, і, по-друге, в тому, що вони дають змогу викладачам, які не проводять семінарських занять, ближче познайомитись із студентами.

В цю атестацію більшість викладачів проводили її в письмовій формі. Дехто — давав питання по ва-

ріантах чи один загальний. А доцент І. Зав'ялова, наприклад, вдалася до більш оптимального способу контролю знань студентів: вона роздала запитання кожному особисто.

Викладачі В. Станко, І. Зав'ялова, В. Алексеев-Попов, З. Першина, Т. Самборська та ін. досить суворо підходять до проведення атестацій. Студенти до атестації з дисципліни, яку вони викладають, готуються завчасно і не тільки по контактах лекцій, але й використовують додатковий матеріал.

Є викладачі, які байдуже ставляться до проведення атестацій. Вони, як правило, задають одне загальне питання і не сліdkують за аудиторією, а дехто навіть виходить.

Проведення атестації в письмовій формі, звичайно, краще для викладача.

Загалом проведення атестації на історичному факультеті значно підвищило інтерес до знань. Іноді атестація заважає, наприклад, роботі над курсовою. Може, слід подумати, в який час проводити атестації.

ІСТОРИК.

СПОРТТАБІР ЗАПРОШУЄ НА ВІДПОЧИНОК

Віддаленість спорттабору від міста засмутила багатьох: мовляв, що то за відпочинок у період сесії, та ще й на такій відстані. І тому ентузіастів на час відкриття спорттабору було небагато — всього 50. З них 37 — студенти з геофаку. На жаль, дійсно було так. Але студенти не взяли до уваги, що про їх навчання потурбувалися і створили всі умови, щоб у цей період вони своєчасно відвідували заняття. Отже, о 7-й підйом, сніданок, а о 8-й автобус їде до університету.

Після занять автобус доставляє відпочиваючих у спорттабір. 20 травня в таборі налічувалося вже понад 100 студентів. Всі, хто відпочиває у спорттаборі, тренуються, готуються до складання норм ГПО і до сесії.

У минулу неділю в табір прибули будагонівці. Вони відмінно попрацювали на території, упорядкували територію, стежили до моря, вивезли сміття, взяли участь

у святі складання норм ГПО. В цей день проведено змагання з триборства ГПО, складання нормативів з бігу на 100 м — 65 осіб, метання гранати — 30, підйомування, віджимання — 38.

Кращою у віджиманні була В. Шевченко (з II курсу біофаку). Добре метнула гранату третьюкурсниця Ганна Бочева, а Ольга Познаєва з мехмату пододала 100 м за 14,8 сек. Добре склали норми Федір Апостолюк, Олег Демченко, Володимир Паник. Переможці триборства, які склали норми ГПО на золотий значок, нагороджені грамотами й цінними подарунками.

Складання нормативів ГПО і видача путівок у табір продовжуються. Табір — хороше місце для підготовки до іспитів, відпочинку і занять спортом.

Отже, спорттабір у Чорноморці запрошує бажаних.

А. ЛУПОЛОВЕР.